

Scientific Journal

VIRTUS

#23, Part 1, April, 2018
published since 2014

2018

ISSN2410-4388(Print)
ISSN 2415-3133 (Online)

Scientific Journal *Virtus*
Issue # 23, Part 1, April, 2018
Published since 2014

*Recommended for publication by the Academic council of the
Volodymyr Dahl East Ukrainian National University
(the proceedings No.8 April 24, 2018)*

*Recommended for publication by the Academic Council of Luhansk
Regional Institute of Postgraduate Pedagogical Education
(the proceedings No.2 April 26, 2018)*

Founder: Scientific public organization
"Sobornist" (Ukraine)

Publisher: Center of Modern Pedagogy "Learning Without
Borders" (Canada).

Partners:

- + Volodymyr Dahl East-Ukrainian National University (Ukraine);
- + Lugansk Regional Institute of Postgraduate Pedagogical Education (Ukraine);
- + Zhytomyr Ivan Franko State University (Ukraine);
- + SE «Lugansk State Medical University» (Ukraine);
- + Consortium for Enhancement of Ukrainian Management Education (Ukraine);
- + Pomeranian Academy in Slupsk (Poland);
- + Donbas State Technical University(Ukraine);
- + Baku Islamic University (Azerbaijan);
- + University of the town of Nish (Serbia);
- + Zielonogorski University (Poland);
- + Center of Modern Pedagogy "Learning Without Borders" (Canada).

*Virtus: Scientific Journal / Editor-in-
Chief M.A. Zhurba – April # 23, Part 1,
2018. – 177p.*

Editor-in-Chief:

Zhurba M.A., Ph.D., professor, Head of the scientific public organization "Sobornist" (Ukraine).

Deputy Editor-in-Chief:

Kuzmichenko I.O., Ph.D., associate professor, Head of the Department of Humanities of SE «Lugansk State Medical University»(Ukraine);

Talishinski E.B., Ph.D., associate professor, Head of the Department of Public Disciplines of the Baku Islamic University (Azerbaijan).

Starichenko E.V., Head of Analytical Department of the scientific public organization "Sobornist" (Ukraine).

Mainhandling Editor:

Kravchenko Yu.V., Manager on international cooperation of the scientific public organization "Sobornist" (Ukraine).

Journal Indexing:

✓ **Scientific Indexing Services (SIS) (USA)** is academic database which provides evaluation of prestigiousness of journals. The evaluation is carried out by considering the factors like paper originality, citation, editorial quality, and regularity & international presence.

Academic database SIS provides:

- citation indexing, analysis, and maintains citation databases covering thousands of academic journals, books, proceedings and any approved documents;

- maintains academic database services to researchers, journal editors and publishers;

- provides quantitative and qualitative tool for ranking, evaluating and categorizing the Journals for academic evaluation and excellence.

✓ **Citefactor (USA)** is a service that provides access to quality controlled Open Access Journals. The Directory indexing of journal aims to be comprehensive and cover all open access scientific and scholarly journals that use an appropriate quality control system, and it will not be limited to particular languages or subject areas.

The aim of the Directory is to increase the visibility and ease of use of open access scientific and scholarly journals thereby promoting their increased usage and impact.

CiteFactor cooperates with the leading universities. The base includes nearly 13 thousand scientific journals.

✓ **International Innovative Journal Impact Factor (IIJIF)** –academic database was organized with the aim of creating an open platform for scientific research around the world. IIJIF provides the necessary communication of scholars, editors, publishers and conference organizers, through its exclusive services: provides indexing of scientific journals (calculates the impact factor), forms a list of national/international conferences and journals.

**Certificate of Mass Media Registration:
KB № 21060-10860P from 24.11.2014 p.**

Journal Editorial Staff Contact Information.

e-mail: virtustoday@gmail.com

website: <http://virtus.conference-ukraine.com.ua>

© Authors of the Articles, 2018.

© Scientific Journal «Virtus», 2018.

Editorial Board:

Aliyeva S.I., Ph.D., professor, Institute of History National Academy of Sciences of Azerbaijan (Azerbaijan).

Aliyeva S.N., Ph.D., associate professor, Baku State University (Azerbaijan).

Aliyeva Y.N., Ph.D., associate professor, Baku State University (Azerbaijan).

Aliyev M.N., Ph.D., professor, Baku State University (Azerbaijan).

Bohonkova J.A., Ph.D., professor, Volodymyr Dahl East-Ukrainian National University (Ukraine).

Chyzhova O.M., Ph.D., professor, National Pedagogical Dragomanov University (Ukraine).

De Serio B., Ph.D., professor, University of Foggia President of AIM (Italy).

Dombi-Fáy A., prof. dr., CSc, PhD, dr. hab., Professor of Pedagogy, Faculty of Education Hungary, Szeged University "Juhász Gyula" (Hungary).

Drachuk O.P., Ph.D., associate professor, National Pirogov Memorial Medical University, Vinnytsya (Ukraine).

Fóris-Ferenczi R., Ph.D., associate professor, Docent, Vice-dean, Faculty of Psychology and Educational Sciences, Department of Applied Psychology of the Babeş-Bolyai University (Romania).

Huzhva O.P., Ph.D., professor, Ukrainian State Academy of Railway Transport (Ukraine).

Jovanovic P., Ph.D., professor, University of the town of Nish (Serbia).

Kalko I.V., Ph.D., associate professor, Luhansk Regional Institute of Postgraduate Pedagogical Education (Ukraine).

Karlovitz Já.T., Ph.D., associate professor, Óbuda University (Hungary).

Kasyanova O.V., Ph.D., associate professor, Luhansk Regional Institute of Postgraduate Pedagogical Education (Ukraine).

Kasyanova V.A., Ph.D., associate professor, Institute of Chemical Technologies Volodymyr Dahl East-Ukrainian National University (Ukraine).

Komarevtseva I.A., Ph.D., professor, SE «Lugansk State Medical University» (Ukraine).

Korotkova E.A., Ph.D., associate professor of social and humanities science Department of Donbas State Technical University (Ukraine).

Kravchuk O.O., Ph.D., professor, Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute (Ukraine).

Mennell S., Ph.D., professor, University College Dublin (Ireland).

Mihailovic S., Ph.D., professor, Institute of Serbian Culture Pristina-Leposavic (Serbia).

Moskalyova L.Yu., Ph.D., professor Melitopol Bogdan Khmelnytsky State University (Ukraine).

Okulicz-Kozaryn W., dr.hab., MBA, Member of the International Scientific Association of Economists and Jurists "Consilium" (Switzerland).

Pagava O.V., Ph.D., associate professor, Luhansk Regional Institute of Postgraduate Pedagogical Education (Ukraine).

Polishchuk O.P., Ph.D., professor, Zhytomyr Ivan Franko State University (Ukraine).

Polovyi M.A., Ph.D. in History, D.Sc. in Political Science, professor, Vasyl Stus Donetsk National University (Ukraine).

Potapenko E.V., Ph.D., professor, Volodymyr Dahl East Ukrainian National University (Ukraine).

Sapenko R., Ph.D., professor, Zielonogorski University (Poland).

Shpak D.O., Ph.D., associate professor, Mykolajiv branch of Kiev National University Culture and Arts (Ukraine).

Radchenko O.V., Ph.D., professor, Pomeranian Academy in Slupsk (Poland).

Rohit Kumar Verma, B.com.LL.b, Poet & Researcher, Writer, Institute of Law Jiwaji University (India).

Shchudlo S., Ph.D., professor, Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University (Ukraine).

Stoffa Ján, prof. Ing., DrSc., emeritus professor, Palacký University in Olomouc (Czech Republic).

Stoffová V., prof. Ing., CSc., Ph.D., Department of Mathematics and Informatics, Faculty of Education, Trnava university in Trnava (Slovakia).

Svintsitska O.I., Ph.D., associate professor, Zhytomyr Ivan Franko State University (Ukraine).

Szamosközi I., dr., professor, the Faculty of Psychology and Educational Sciences, Department of Applied Psychology of the Babeş-Bolyai University (Romania).

Takács M., prof., dr., Ph.D., professor, Hungarian Language Teacher training Faculty, University of Novi Sad, Subotica (Serbia).

Torgyik Ju., Ph.D., professor, Kodolányi János College (Hungary).

Tsyurupa M.V., Ph.D., professor, National University of Defense of Ukraine (Ukraine).

Ustymenko-Kosorich O.A., Ph.D., professor, Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University (Ukraine).

Vveinhardt J., Ph.D., professor, Vytautas Magnus University, Lithuanian Sports University (Lithuania).

Yeremenko A.M., Ph.D., professor, Volodymyr Dahl East-Ukrainian National University (Ukraine).

Zhurba A.M., Ph.D., associate professor of Department of Social Disciplines and Humanities Donbas State Technical University (Ukraine).

Zavatskaya N.Yev., Ph.D., professor, Volodymyr Dahl East-Ukrainian National University (Ukraine).

The authors of materials are responsible for plagiarism, accuracy of the represented facts, quotes, figures and surnames. Editorial staff reserves the right for insignificant editing and reduction and also literary revision of the articles (with preservation of the main conclusions and style of the author). The editorial board of the journal may not share world outlook of the authors.

CONTENT

PHILOSOPHY

Afanasieva L.V., Oleksenko R.I.
TOURISM AS A FACTOR OF DEVELOPMENT
OF INTERCULTURAL COMMUNICATION OF PEOPLES 10

Volska S.O.
PHILOSOPHICAL IMAGERY OF ART MYKHAILO KUZIV 15

Gizha A.V.
THE QUESTION OF GENESIS OF PHILOSOPHIC
KNOWLEDGE AS IMMANENT PROBLEMATICITY
OF THEORETICAL RATIONALITY 19

Zaychenko O.G.
ATTRACTIVE TACTICS AND PECULIARITIES
OF MANAGEMENT OF TRANSPORT MUSEUMS
OF THE STATE OF NEW YORK IN THE ASPECT OF WORK
OF RELEVANT INSTITUTIONS OF UKRAINE 25

Zaychenko O.G.
FEATURES OF THE REPRESENTATION OF NATIONAL
CULTURE IN THE SCANSEN OF NORTH AMERICA
AND CANADA..... 30

Kuzmichenko I.O.
FUNCTIONAL ILLITERACY OF A PERSON AS A
MANIFESTATION OF MODERN MOSAIC CULTURE 35

Kupin V.V.
JUSTICE AS A PHILOSOPHICAL PHENOMENON 39

Rozhanska N.V.
HUMAN EXISTENCE AS A SOCIO-PHILOSOPHICAL
CATEGORY: AN ANALYTICAL CONSIDERATION 42

Skrytska N.V.
RATIONALISM AS A BASE OF DEVELOPMENT
OF POLITICAL THEORIES IN PHOLOSOPHY
OF FRANCIS BACON AND RENE DESCARTES 46

PSYCHOLOGY

Vasilieva A.V.
PSYCHOLOGICAL HELP IN CRISIS CONDITIONS
IN THE ASPECT OF THE TARGET ORIENTATION
OF THE INDIVIDUAL 50

Vlasenko A.A.
DEVELOPMENT OF A COGNITIVE COMPONENT
OF AN INDIVIDUAL AS AN IMPERATIVE
OF MODERN INFORMATION SPACE 53

Garkavenko N.V.
PSYCHOLOGICAL HEALTH PERSONALITY IN CRISIS SOCIETY ... 56

Doskach S.S.
PSYCHOLOGICAL AND PEDAGOGICAL FEATURES
OF COMMUNICATION BETWEEN A TEACHER AND
A STUDENT: AN EMOTIONAL AND VALUE COMPONENT ... 60

PEDAGOGY

Andriienko V.S.
PSYCHOLOGICAL PECULIARITIES FOR FORMING
MOTIVATION TO STUDYING A FOREIGN LANGUAGE
IN STUDENT YOUTH 62

Antonyuk G.D.
RATIONALIST SOURCES OF BYZANTINE ORIGIN
AS A FACTOR IN THE FORMATION OF EDUCATIONAL IDEAS
IN THE EDUCATIONAL SPACE OF UKRAINE IN THE XVII –
EARLY XVIII CENTURIES 66

Belousov A.V.
EFFECTIVE METHODS OF QUALITY CONTROL
OF FOREIGN LANGUAGES LEARNING
AT HIGHER EDUCATIONAL ESTABLISHMENTS 69

Borysenko I.V.
PRIMARY EDUCATION CONTENT DEVELOPMENT
IN UKRAINE AND IN THE UNITED KINGDOM
OF GREAT BRITAIN AND NORTHERN IRELAND:
COMPARATIVE ANALYSES 72

Buleza B.J.
PREVENTIVE WORK WITH YOUNG DRUG USERS IN USA 76

Galushchak I.Yev.
LEGAL COMPETENCE OF A FUTURE ECONOMIST
AS A NECESSARY COMPONENT
OF PROFESSIONAL TRAINING 79

Goncharova Y.V.
COMMUNICATION AS A KIND OF EDUCATIONAL WORK
IN FOREIGN LANGUAGE LESSONS IN NON-LANGUAGE-
SPEAKING HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS 81

Zhemanova O.A.
FORMATION AND DEVELOPMENT OF MOTIVATION
IN STUDENTS OF UNLIKE SPECIALTIES IN THE STUDY
OF FOREIGN LANGUAGE 85

Zelenin G.I.
PSYCHOLOGICAL-PEDAGOGICAL CONDITIONS
OF MOTIVATION DEVELOPMENT IN FOREIGN LANGUAGE
TEACHING OF ENGINEERING-PEDAGOGICAL
DISCIPLINES STUDENTS 89

Zubritsky I.Ya.
THE VIEW OF UKRAINIAN TEACHERS ON THE IMPACT
OF THE SOCIAL ENVIRONMENT ON THE BEHAVIOR
OF JUVENILES: BASED ON PERIODICAL
PEDAGOGICAL EDITIONS OF EASTERN GALICIA
BETWEEN THE WAR PERIOD (1918–1939)..... 92

Ivanova I.B., Martynenko D.V., Pohilko O.V.
POSSIBILITIES OF THE USE OF ETHNO-PEDAGOGY MEANS
IN BRINGING UP CHILDREN OF PRESCHOOL
AND SCHOOL AGE: DOMESTIC EXPERIENCE 96

Kozubovska I.V., Povidachyk O.S., Popovich I.E. THE FORMATION OF RESEARCH SKILLS OF STUDENTS IN THE SYSTEM OF HIGHER EDUCATION OF EUROPE.....	101
Korzh-Usenko L.V. TEACHERS AND STUDENTS OF THE HIGHER SCHOOL OF UKRAINE AT THE BEGINNING OF THE XX CENTURY: STATUS AND POSSIBILITIES OF SELF-REALIZATION	105
Korosteleva V.B. METHODS, FORMS AND MEANS OF SOCIAL AND PEDAGOGICAL PREVENTION OF ADDICTIVE BEHAVIOR OF STUDENT YOUTH IN THE EDUCATIONAL PROCESS OF THE COLLEGE	111
Logvina-Byk T.A., Byk N.V. IMPLEMENTATION OF THE INTEGRATED APPROACH IN THE EDUCATIONAL FIELD IN EDUCATION OF THE FUTURE TEACHER OF BIOLOGY	116
Lukatska Ya.S. THE USING OF INFORMATION AND COMMUNICATION TECHNOLOGIES FOR THE DEVELOPMENT OF SPEECH COMPETENCY OF STUDENTS AT FOREIGN LANGUAGE LESSONS.....	121
Myhalyna Z.I. MULTICULTURAL EDUCATION OF TEACHERS IN USA.....	125
Obernikhina N.V., Yanitskaya L.V., Sanzhur T.S., Pradiy T.P. LICENSED INTEGRATED EXAMINATION «STEP 1. MEDICINE» IN THE BOGOMOLETS NATIONAL MEDICAL UNIVERSITY AS EDUCATION QUALITY CONTROL INDICATOR.....	128
Papach O.I. METHODICAL POTENTIAL OF THE DEPARTMENT AS AN INSTRUMENT FOR THE DEVELOPMENT OF THE INSTITUTION OF POSTGRADUATE EDUCATION ...	135
Perepelytsia K.Y. TO THE QUESTION OF THE ELECTRONIC TEXTBOOK DEVELOPMENT WITHIN A MATTER OF DISTANCE LEARNING OF FOREIGN LANGUAGE OF FUTURE ENGINEER-TEACHERS	139
Perepelytsia K.Y. HOW TO DEVELOP THE ABILITIES OF STUDENTS' SELF-DEPENDENT WORK IN THE PROCESS OF FOREIGN LANGUAGE TEACHING IN HIGH ENGINEER- PEDAGOGICAL ESTABLISHMENT	143
Povstyn O.V. PEDAGOGICAL CONDITIONS INFLUENCE ON MANAGEMENT STAFF TRAINING IN HUMAN SAFETY FIELD	146
Pukas I.L. PROBLEMS OF COMBINING THE THEORY AND PRACTICE OF TEACHER'S PROFESSION- PEDAGOGICAL DEVELOPMENT.....	148
Rozman I.I. IMPORTANCE OF HISTORICAL AND PEDAGOGICAL RESEARCHES FOR DEVELOPMENT OF UKRAINIAN BIOGRAPHISTICS	151
Siliutina I.M. ALIENATION OF KNOWLEDGE AND OUTSOURCING PHENOMENON: ECONOMIC-TECHNOLOGICAL AND EDUCATIONAL CONTEXTS	153
Sojma N.D. HUMANE APPROACHES IN EDUCATION OF JUVENILE DELINQUENTS IN USA	158
Stukalo O.A. PECULARITIES OF PROFESSIONAL COMMUNICATION FORMATION OF FUTURE VETERINARIANS IN THE PROCESS OF FOREIGN LANGUAGE LEARNING	161
Tytarenko N.V., Yanko A.O. POSSIBILITIES OF FOCUS-GROUP INTERVIEWS IN THE RESEARCH OF HUB SCHOOLS ACTIVITY	165
Tohochynskyi O.M. INFORMATION AND COMMUNICATION COMPETENCE AS A COMPONENT OF FUTURE SPECIALISTS' OF THE PENITENTIARY SYSTEM PROFESSIONAL COMPETENCE	169
Chornobai V.G. MOTIVATION OF STUDENTS AND INTERACTIVE METHODS OF ENGLISH LANGUAGE TEACHING IN AGRICULTURAL UNIVERSITIES	174

Козубовська І.В., Повідайчик О.С., Попович І.Є. ФОРМУВАННЯ ДОСЛІДНИЦЬКИХ УМІНЬ СТУДЕНТІВ У ЄВРОПЕЙСЬКІЙ СИСТЕМІ ВИЩОЇ ОСВІТИ 101	Пукас І.Л. ПРОБЛЕМИ ПОЄДНАННЯ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНОГО РОЗВИТКУ ВЧИТЕЛЯ ... 148
Корж-Усенко Л.В. ВИКЛАДАЧІ І СТУДЕНТИ ВИЩОЇ ШКОЛИ УКРАЇНИ НА ПОЧАТКУ ХХ СТ.: СТАТУС ТА МОЖЛИВОСТІ САМОРЕАЛІЗАЦІЇ 105	Розман І.І. ЗНАЧЕННЯ ІСТОРИКО-ПЕДАГОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ДЛЯ РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОЇ БІОГРАФІСТИКИ 151
Коростельова В.Б. МЕТОДИ, ФОРМИ ТА ЗАСОБИ СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРОФІЛАКТИКИ АДИКТИВНОЇ ПОВЕДІНКИ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ У НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОМУ ПРОЦЕСІ ТЕХНІКУМУ 111	Силютин І.Н. ОТЧУЖДЕНИЕ ЗНАНИЙ И ФЕНОМЕН АУТСОРСИНГА: ЭКОНОМИКО-ТЕХНОЛОГИЧЕСКИЙ И ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫЙ КОНТЕКСТЫ 153
Логвіна-Бик Т.А., Бик Н.В. РЕАЛІЗАЦІЯ ІНТЕГРОВАНОГО ПІДХОДУ В ОСВІТНІЙ ГАЛУЗІ В НАВЧАННІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ БІОЛОГІЇ 116	Сойма Н.Д. ГУМАНІСТИЧНІ ПІДХОДИ У РОБОТІ З НЕПОВНОЛІТНІМИ, СХИЛЬНИМИ ДО ДЕВІАНТНОЇ ПОВЕДІНКИ, В США 158
Лукацька Я.С. ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО- КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ДЛЯ РОЗВИТКУ МОВЛЕННЕВОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ СТУДЕНТІВ НА ЗАНЯТТЯХ З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ 121	Стукало О.А. ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОГО СПІЛКУВАННЯ МАЙБУТНІХ ВЕТЕРИНАРІВ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ 161
Мигалина З.І. ПОЛІКУЛЬТУРНА ОСВІТА ВЧИТЕЛЯ В США 125	Титаренко Н.В., Янько А.О. МОЖЛИВОСТІ ФОКУС-ГРУПОВИХ ІНТЕРВ'Ю В ДОСЛІДЖЕННІ ДІЯЛЬНОСТІ ОПОРНИХ ШКІЛ 165
Оберніхіна Н.В., Яніцька Л.В., Санжур Т.С., Прадій Т.П. ЛІЦЕНЗІЙНИЙ ІНТЕГРОВАНИЙ ІСПИТ «КРОК 1. ЗАГАЛЬНА ЛІКАРСЬКА ПІДГОТОВКА» У НАЦІОНАЛЬНОМУ МЕДИЧНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ ІМЕНІ О.О. БОГОМОЛЬЦЯ ЯК ІНДИКАТОР КОНТРОЛЮ ЯКОСТІ ОСВІТИ 128	Тогочинський О.М. ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ЯК СКЛАДОВА ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ПЕНІТЕНЦІАРНОЇ СИСТЕМИ 169
Папач О.І. МЕТОДИЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ КАФЕДРИ ЯК ІНСТРУМЕНТ РОЗВИТКУ ЗАКЛАДУ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ 135	Чорнобай В.Г. МОТИВАЦІЯ СТУДЕНТІВ І ІНТЕРАКТИВНІ МЕТОДИКИ ВИКЛАДАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В АГРАРНИХ ВНЗ... 174
Перепелица К.Ю. К ВОПРОСУ О ПОДГОТОВКЕ ЭЛЕКТРОННОГО УЧЕБНОГО ПОСОБИЯ В РАМКАХ КУРСА ДИСТАНЦИОННОГО ОБУЧЕНИЯ ИНОСТРАННОМУ ЯЗЫКУ СТУДЕНТОВ ИНЖЕНЕРНО-ПЕДАГОГИЧЕСКИХ СПЕЦИАЛЬНОСТЕЙ 139	
Перепелица К.Ю. ФОРМУВАННЯ НАВИЧОК САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ У ПРОЦЕСІ ВИКЛАДАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ У ВИЩИХ ІНЖЕНЕРНО- ПЕДАГОГІЧНИХ ЗАКЛАДАХ 143	
Повстин О.В. ВПЛИВ ПЕДАГОГІЧНИХ УМОВ НА ПІДГОТОВКУ УПРАВЛІНСЬКИХ КАДРІВ У ГАЛУЗІ БЕЗПЕКИ ЛЮДИНИ .. 146	

УДК 378.046.4+378.1

Папач О.І.,

*к.пед.н., завідувач кафедри природничо-математичних дисциплін та інформаційних технологій
Одеського обласного інституту удосконалення вчителів, OLIVAPA@ukr.net*

Україна, м. Одеса

МЕТОДИЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ КАФЕДРИ ЯК ІНСТРУМЕНТ РОЗВИТКУ ЗАКЛАДУ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ

У статті розглянуті питання, пов'язані з визначенням методичного потенціалу окремого викладача чи методиста та методичного потенціалу кафедри закладу післядипломної освіти; розкрито основні напрямки роботи з розвитку, оновлення та збагачення методичного потенціалу на прикладі кафедри природничо-математичних дисциплін та інформаційних технологій; запропоновані шляхи використання методичного потенціалу кафедри як одного з інструментів розвитку закладу післядипломної освіти та реформування освіти на рівні області.

Ключові слова: *творчий потенціал вчителя, методичний потенціал кафедри, комплексна складова, ресурс, професійні компетентності, організаційний розвиток кафедри, інтегрованість методичної роботи.*

Постановка проблеми. З початком 2018/2019 навчального року стартуватиме експериментальне втілення Концепції Нової української школи. Освітні зміни, передбачені Концепцією, поступово торкнуться всіх педагогічних працівників країни. Тому успішність реформи залежить від їх поінформованості, умотивованості на зміни, сформованості команд в рамках педагогічних колективів закладів, професійного бачення шляхів реалізації навчальних програм та компетентнісного викладання предметів. Значна частина науково-методичного супроводу вчителів під час реформування освіти припадає на долю інститутів післядипломної освіти. Новий закон «Про освіту» дає вчителям право вибору закладу підвищення кваліфікації. Однак можемо передбачити, що особливо на першому етапі найбільший відсоток вчителів обере вже відомі заклади післядипломної освіти. І від того, наскільки будуть готові ці заклади до неформальної підтримки Концепції та забезпечення ефективного підвищення кваліфікації вчителів, багато в чому залежить успішність реформи.

Мета роботи – дати визначення методичного потенціалу окремого викладача чи методиста та методичного потенціалу кафедри закладу післядипломної освіти, презентувати способи оновлення та збагачення методичного потенціалу на прикладі кафедри природничо-математичних дисциплін та інформаційних технологій та запропонувати шляхи використання методичного потенціалу кафедри як одного з інструментів реформування освіти на рівні області.

Виклад основного матеріалу. Термін методичний та творчий потенціал вчителя в науковій літературі використовується досить активно та має відповідні дефініції. Останнім часом проблеми творчої діяльності вчителя розглядаються в роботах І.А.Зязюна, О.М.Пехоти, М.І. Сметанського, Н.В. Кічук, В.І. Загвязинського, С.О. Сисоевої. В основному творчий потенціал вчителя та його розвиток розглядаються в контексті методичної роботи на шкільному, районному та обласному рівнях. В роботах українських науковців Л. Даниленко [4], Н. Клокар [5], В. Олійника [2], Т. Сорочан [3] розкрито значення післядипломної освіти для розвитку творчого

потенціалу вчителів в ході підвищення кваліфікації. Однак, в системі післядипломної педагогічної освіти практично не досліджені умови та фактори, які впливають на розвиток потенціалу вчителя [7]. На наш погляд, одним з факторів такого впливу є сформований та реалізований потенціал як окремого методиста чи викладача, так і методичний потенціал підрозділу або кафедри закладу післядипломної освіти. У вітчизняних джерелах відсутні визначення поняття «методичний потенціал» підрозділу або кафедри закладу післядипломної педагогічної освіти, також не досліджувались повною мірою його зміст та шляхи активації. Виходячи з завдань реформування освіти в Україні та можливостей ефективного використання методичного потенціалу закладів післядипломної освіти вважаємо аналіз цієї проблеми актуальним.

Наукова проблематика визначення методичного потенціалу педагогічних працівників, змісту та системи роботи, спрямованої на ефективну його реалізацію є слушною та сучасною, оскільки у плані дій з впровадження Нової української школи, розрахованому на період до 2020 року, одним з семи пріоритетних напрямків є розвиток людських ресурсів.

На наш погляд, методичний потенціал викладача кафедри чи методиста – це комплексна складова, яка характеризується особистісними якостями викладача (методиста), що дозволяють постійно розширювати професійні компетентності та компетентності з обраного предмету, умінням оперативно адаптувати свою методичну діяльність відповідно до освітніх змін в новій українській школі, володінням сучасними формами впливу на мотивацію вчителів щодо розширення їх професійних компетенцій та подолання антиінноваційних бар'єрів у навчально-виховній діяльності.

А методичний потенціал кафедри, на наш погляд, – це сукупний як наявний та реалізований в практичній діяльності, так і прихований ресурс, який характеризується особистісною відданістю працівників, високим рівнем професійної та предметної компетентності, здатністю до постійного оновлення, різноманітністю методичного інструментарію та вільним його володінням. Його зміст вирізняється інтегрованістю

методичної роботи підрозділу, командними формами здійснення науково-методичного супроводу, забезпечується само та взаємонавчанням у межах команди, спирається на результати процедури евалюації та автоевалюації, відповідно до якої коригується спільна діяльність.

У склад кафедри, як правило, входять досвідчені методисти, які мають великий досвід викладання у школах та опікуються розв'язанням цілого комплексу завдань, пов'язаних з організацією підвищення кваліфікації вчителів, наданням методичного супроводу в питаннях викладання предметів та моніторингу якості знань учнів, проведення масових заходів як для вчителів, так і для учнів.

Оцінюючи методичний потенціал кафедри природничо-математичних дисциплін та інформаційних технологій Одеського обласного інституту удосконалення слід зазначити, що у межах підрозділу зібрані методисти, які опікуються такими предметами як математика, інформатика, географія та основи економічних знань, фізика, астрономія, хімія, біологія, природознавство та «Основи здоров'я». Значна частина викладачів нашої кафедри, в тому числі і з науковими ступеннями, також має багаторічний досвід викладання в школі. Тому всі співпрацівники кафедри добре знайомі з суперечливістю сучасних освітніх програм, обізнані в питаннях методики викладання окремих предметів природничо-математичного циклу та орієнтовані на зв'язки між предметами. Очевидно, що між всіма предметами природничо-математичного циклу існують міцні тривалі міжпредметні зв'язки. У процесі навчання міжпредметні зв'язки мають виступати як засіб, що сприяє вирішенню одного з головних завдань природничо-математичної освіти – вихованню у школярів цілісного природничо-наукового світогляду. Однак, реалії сучасної старшої школи чітко позначив І.П. Підласий, написавши, що «...в українській школі між різними дисциплінами побудовано міцну бетонну стіну. Але ж світ за вікном – єдиний!» [6, с.51]. Протягом навчання в школі учні мають отримувати цілісні уявлення про природу через вивчення географії, біології, хімії та фізики. Це можливо лише якщо природничі дисципліни подаються як нерозривні між собою компоненти. Означена проблема стає ще більш актуальною в період реформування української школи, в рамках якої передбачені як інтеграція природничих наук, так і їх профільне вивчення.

Поставлені завдання потребують від вчителів водночас і панорамного бачення, і глибокого розуміння предметного змісту, в тому числі міжпредметних зв'язків, які є підтвердженням взаємозв'язків, існуючих у природі. Виходячи з цього, зміст підвищення кваліфікації має бути спрямований на розширення компетентностей вчителів в природничих науках, математиці та технологіях. Такий підхід може бути забезпечений через інтеграцію методичного впливу кафедри та використання інтегративного підходу, який з одного боку забезпечує цілісність та системність процесу підвищення кваліфікації, а з іншого, сприяє більш ефективній реалізації змісту через окремі складові системи та саму систему в цілому.

Вирішення проблеми оновлення методичного потенціалу кафедри та інтеграції його змісту почалося близько семи років тому. Спочатку викладачі та методисти пройшли навчання у рамках австрійського проекту «Організаційний розвиток інституту післядипломної освіти» та проекту «Лідери освітніх змін», тренери якого були підготовлені ОРЕ м. Варшава. Це дало можливість не лише поновити знання співробітників кафедри, сформувати навички та підвищити їх мотивацію, але й згуртувати колектив, створити умови для формування команди та організаційного розвитку кафедри як єдиного організму.

У подальшому розширення професійних компетентностей співробітників відбувалось через навчання у рамках міжнародних проектів «Уроки з підприємницьким тлом» (україно-польський проект), «Фінансова грамотність» (всеукраїнський семінар-практикум спільно з USAID), «Впровадження освітніх стандартів – компетентісно орієнтований підхід до навчання» (україно-австрійський проект), «Розвиток громадянських компетенцій в Україні» ОДГ/ОПА (DOCCU) (україно-швейцарський проект) «Компетентісно-орієнтоване навчання: соціальні компетенції» (україно-австрійський проект).

На наш погляд, основними напрямками роботи з розвитку методичного потенціалу кафедри закладу післядипломної освіти є:

- діяльність щодо розвитку команди у межах кафедри та ефективна комунікація у діловому спілкуванні;
- евалюаційна діяльність, спрямована на визначення якості та корекцію діяльності кафедри та створення кафедральної концепції розвитку;
- організація підвищення кваліфікації вчителів природничо-математичних дисциплін та інформаційних технологій відповідно до кафедральної концепції, вироблених вимог до змісту та форм проведення;
- науково-методичний супровід діяльності творчо працюючих вчителів природничо-математичних дисциплін та інформаційних технологій, що має дослідно-експериментальний, консультативний, аналітичний та апробаційний характер;
- міжкафедральна інтеграція за для здійснення методичного впливу на педагогічних працівників області.

Діяльність щодо розвитку команди у межах кафедри, на наш погляд, є висхідною ланкою, з якої слід починати перебудову. Такі зміни логічно починати з тренінгу щодо розвитку лідерських якостей працівників. В нашому випадку тренінг «Лідери освітніх змін» дав можливість співпрацівникам навчитись виявляти свої сильні та слабкі сторони, визначити притаманні командні ролі, засвоїти прийоми ефективної комунікації, більш широко використовувати в подальшому командні форми роботи. За результатами тренінгу методисти та викладачі стали більш мотивовані на командну роботу, поступово закріплювались установки брати на себе роль лідера та усвідомлено приймати відповідальні рішення на основі рефлексії, аналізу власних здібностей та нереалізованих можливостей. На кафедрі якісно змінились міжособистісні стосунки, розповсюдилась практика делегування влади та стали більш поширеними випадки перманентного лідерства.

Після етапу розвитку команди доречною, на наш погляд, є евалюація власної діяльності. Протягом декількох років були розроблені, апробовані та відкориговані матеріали для проведення внутрішньої формативної евалюації організаційного розвитку кафедри як єдиного організму та організації підвищення кваліфікації вчителів природничо-математичних дисциплін та інформаційних технологій відповідно до кафедральної концепції, вироблених вимог до змісту та форм проведення. На той час на кафедрі склалась система роботи, однак співробітники були зацікавлені отримати інформацію про те, наскільки актуальними та сучасними вважають вчителі зміст навчальних планів підвищення кваліфікації, доречними та ефективними різні форми підвищення кваліфікації, форми і методи організації занять.

Спільними зусиллями була створена евалюаційна таблиця, у якій містились ключові питання, критерії, форми і методи дослідження, джерела інформації та терміни збору даних. На цій основі склались опитувальними, вихідні евалюаційні листи для вчителів, які проходили підвищення кваліфікації. Крім того, одним із завдань евалюації було забезпечення рефлексії та самоєвалюації працівників кафедри, тому частина ключових питань та критеріїв була вписана з врахуванням цих потреб. У подальшому це дозволило використовувати частину результатів евалюації як інструмент організаційного розвитку кафедри в цілому та окремих її співробітників.

Відомості, отримані від проведеної евалюації, дозволили виявити запити вчителів щодо тематики та форм проведення підвищення кваліфікації. Протягом наступних двох років на кафедрі на 60% була змінена проблематика предметних курсів, практично повністю змінився зміст фахових блоків та форма проведення занять. Крім того, таке дослідження сприяло опануванню викладачами найбільш ефективних форм та методів підвищення кваліфікації.

Постійним активатором методичного потенціалу кафедри є науково-методичний супровід діяльності творчо працюючих вчителів природничо-математичних дисциплін та інформаційних технологій, що має дослідно-експериментальний, консультативний, аналітичний або апробаційний характер. Тісна співпраця з вчителями з одного боку дозволяє заглибитись у розв'язання методичних проблем, які їх цікавлять, а з іншого, усвідомити всю палітру професійних вчительських потреб та запитів. Така діяльність у більшості випадків також може носити загально кафедральний характер, оскільки дозволяє об'єднати всі методичні зусилля, сформувавши спільне бачення та «підживлює» тематику та зміст фахових блоків, забезпечує поширення найбільш ефективних способів розв'язання методичних проблем.

Протягом останніх років кафедра здійснювала науково-методичний супровід роботи двох експериментальних майданчиків обласного рівня за темами «Модернізація науково-методичного супроводу діяльності вчителів природничо-математичних дисциплін» та «Розвиток множинного інтелекту учнів поліпрофільного ліцею на основі модульної організації

навчально-виховного процесу» на базі ліцею «Приморський» м. Одеса. Оскільки у різних аспектах супроводу були задіяні практично всі методисти кафедри, їх довготривала діяльність посприяла розвитку спільного бачення, знаходженню загального способу розв'язання проблем, формуванню установок на лідерство та партнерство.

Практикується також науково-методичний супровід експериментальних майданчиків силами методистів декількох науково-методичних лабораторій кафедри.

Важливим для розвитку методичного потенціалу вважаємо міжкафедральну інтеграцію з метою забезпечення принципу наступності. Декілька років тому були задумані та протягом останніх двох років для вчителів початкових класів проводяться курси підвищення кваліфікації з проблеми «Інтеграція природничих знань в освітній простір початкової школи», які організують та проводять методисти науково-методичної лабораторії природничих дисциплін. Впровадження концепції «Нова українська школа» показала їх своєчасність та актуальність. Заняття проводяться у тренінговому режимі та спрямовані на формування умінь вчителів початкових класів здійснювати вибір засобів забезпечення компетентнісного та діяльнісного підходів щодо реалізації пропедевтичного етапу природничої освіти. Виконання завдання практичного змісту розширюють професійні компетентності вчителів щодо формування природо-знавчої компетентності учнів.

Висновки. Таким чином, вважаємо, що розвиток методичного потенціалу кафедри закладу післядипломної освіти є вкрай необхідним, оскільки це один з інструментів впливу на педагогічних працівників в області та впровадження освітніх реформ. Доречною буде теза М.М. Рубінштейна: «Педагог є початок і кінець кожної шкільної реформи» [1, с.87], яка повною мірою стосується не лише пересічного вчителя, але й методиста або викладача закладу післядипломної освіти.

Література

1. Рубінштейн М.М. *Жизненные комплексы в трудовой школе. Критическое обоснование комплексного преподавания.* М, 1925, с.87.
2. Олійник В.В. *Тенденції розвитку післядипломної освіти педагогів у європейських країнах* / В.В. Олійник, С.І. Синенко // *Шлях освіти.* – 2001. – № 3. – С. 17-20.
3. Сорочан П.М. *Безперервний процес розвитку професіоналізму педагогів у системі післядипломної освіти* / П.М. Сорочан // *Післядипломна освіта в Україні.* – 2005. – № 1. – С. 75-80.
4. Даниленко А.І. *Модернізація системи підвищення кваліфікації педагогічних працівників в умовах її інноваційного розвитку* / А.І. Даниленко // *Післядипломна освіта в Україні.* – 2009. – № 2. – С. 22-24.
5. Клокар Н.І. *Підвищення кваліфікації педагогічних працівників в умовах післядипломної освіти регіону на засадах диференційованого підходу* : монографія / Клокар Наталія Іванівна ; Ун-т менедж. освіти НАУК України. – К., 2010. – 528 с.
6. Підласий І.П. *Чи буде РІСА в Україні?* / І.П. Підласий Х.: Вид. група «Основа», 2013, 128 с. (Бібліотека журналу «Управління школою»; Вип.8 (128)).
7. Луїна В.Ю. *Розвиток творчого потенціалу вчителя в умовах центру освітніх інновацій інституту післядипломної*

педагогічної освіти : дис. ... канд. пед. наук : 13. 00. 04. / Луїна Вікторія Юрїївна; Державний вищий навчальний заклад «Університет менеджменту освіти» Національної академії педагогічних наук України. – Київ, 2016. – 235 с.

References

1. Rubinshtejn M.M. Zhiznennye kompleksy v trudovoj shkole. Kriticheskoe obosnovanie kompleksnogo prepodavanija. M, 1925, s.87.
2. Olınyk V.V. Tendentsii rozvytku pisladyplomnoi osvity pedahohiv u yevropeiskyykh krainakh / V.V. Olınyk, S.I. Synenko // Shliakh osvity. – 2001. – № 3. – S. 17-20.
3. Sorochan T.M. Bezpererivnyi protses rozvytku profesionalizmu pedahohiv u systemi pisladyplomnoi osvity / T.M. Sorochan // Pisladyplomna osvita v Ukraini. – 2005. – № 1. – S. 75-80.
4. Danylenko L.I. Modernizatsiia systemy pidvyshchennia kvalifikatsii pedahohichnykh pratsivnykh v umovakh yii

innovatsiinoho rozvytku / L.I. Danylenko // Pisladyplomna osvita v Ukraini. – 2009. – № 2. – S. 22-24.

5. Klokar N.I. Pidvyshchennia kvalifikatsii pedahohichnykh pratsivnykh v umovakh pisladyplomnoi osvity rehionu na zasadakh dyferentsiuvanoho pidkhodu: monohrafiia / Klokar Nataliia Ivanivna; Un-t menedzh. osvity NAFN Ukrainy. – K., 2010. – 528 s.
6. Pidlasyi I.P. Chy bude PISA v Ukraini? /I.P. Pidlasyi Kh.: Vyd. hrupa «Osnova», 2013, 128 s. (Biblioteka zhurnalu «Upravlinnia shkoloiu»; Vyp.8 (128)).
7. Lunina V.Iu. Rozvytok tvorchoho potentsialu vchytelia v umovakh tsentru osvitykh innovatsii instytutu pisladyplomnoi pedahohichnoi osvity : dys. ... kand. ped. nauk : 13. 00. 04. / Lunina Viktoriia Yuriivna; Derzhavnyi vyshchyi navchalnyi zaklad «Universytet menedzhmentu osvity» Natsionalnoi akademii pedahohichnykh nauk Ukrainy. – Kyiv, 2016. – 235 s.

Papach O.I.,

Candidate of Pedagogic Sciences, Head of the department of natural and mathematical sciences and information technologies of the Odessa Regional Institute for Teacher Improvement, OLIVAPA@ukr.net

Ukraine, Odessa

METHODICAL POTENTIAL OF THE DEPARTMENT AS AN INSTRUMENT FOR THE DEVELOPMENT OF THE INSTITUTION OF POSTGRADUATE EDUCATION

The article deals with the issues related to the definition of the methodological potential of a separate teacher or methodologist and methodical potential of the department of postgraduate education institution; the main directions of work on development, updating and enrichment of methodical potential are revealed on the example of the Department of Natural and Mathematical disciplines and information technologies; suggested ways of using the methodical potential of the department as one of the tools for the development of postgraduate education and reforming education at the oblast level.

Key words: *creative potential of the teacher, methodical potential of the department, complex component, resource, professional competence, organizational development of the department, integration of methodical work.*

